

Οκτώ φωνές που δεν πρέπει να σιγήσουν

[Ηλίας Μαγκλίνης](#)

22.06.2021 • 08:34

Ο ρεπόρτερ Γιάννης Παπαδόπουλος μιλάει για το βιβλίο του «Κυματοθραύστες»

«Οι πρωταγωνιστές του βιβλίου εδώ και χρόνια αντιμετώπιζαν άλλες δυσκολίες, τις διαχρονικές ελλείψεις του Εθνικού Συστήματος Υγείας, την ανεργία ή την εργασιακή εξουθένωση, την οικονομική κρίση• σε όλα αυτά προστέθηκε και ο ιός ως κοινός εχθρός». (Φωτ. ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΟΥΤΑΦΗΣ)

[Ο Γιάννης Παπαδόπουλος](#) αγαπά το ρεπορτάζ. Θα μπορούσαμε να πούμε, είναι η εμμονή του. Όχι μόνο με την έννοια της τεκμηριωμένης, εξαντλητικής έρευνας αλλά και με την πρέπουσα αισθητική μέριμνα και ανησυχία σε ό,τι αφορά την αφήγηση, τη ροή του λόγου, τη σύνθεση του κειμένου. Αυτός ο ακάματος ρεπόρτερ-δρομέας (ο Γιάννης είναι και δεινός μαραθωνοδρόμος) μοιάζει να διαψεύδει όλους όσους επιμένουν ότι «πέθανε το ρεπορτάζ πια».

Με την έκδοση των «Κυματοθραυστών» του από τις εκδόσεις Παπαδόπουλος, ο καλός συνάδελφος στην «Κ» δεν συγκέντρωσε παθητικά μερικά ρεπορτάζ του, αλλά συνέθεσε ένα μωσαϊκό από τις ιστορίες οκτώ διαφορετικών ανθρώπων που στιγματίστηκαν από την πανδημία. Το αποτέλεσμα είναι αυτός ο ωραίος συνδυασμός του αληθινού, καθημερινού, με το προσωπικό, με το πώς ο καθένας αντιλαμβάνεται την έννοια του «σκοπού» σε μια τέτοια πρωτοφανή κρίση. Με αφορμή το βιβλίο, λοιπόν, είχαμε μια κουβέντα μαζί του.

– Ποιο ήταν το αρχικό ερέθισμα που σε ώθησε, στο περιθώριο των ρεπορτάζ σου για την εφημερίδα, να κάνεις κάτι πιο σύνθετο και πιο απαιτητικό;

– Από τον Μάρτιο του 2020 ασχολούμαι σχεδόν μονοθεματικά με την πανδημία. Ποτέ άλλοτε δεν είχα αφιερώσει τόσο πολύ χρόνο σε τόσο πυκνό διάστημα σε μία θεματολογία. Οπότε είχα διαθέσιμο έναν μεγάλο όγκο υλικού που μπορούσα πλέον να τον διαχειριστώ διαφορετικά. Στην εφημερίδα γράφουμε ένα θέμα, δημοσιεύεται και μετά αναζητούμε το επόμενο. Η δουλειά μας είναι εφήμερη. Η πορεία των πρωταγωνιστών μιας ιστορίας, όμως, δεν σταματάει με τη δημοσίευση, οι προκλήσεις που έχουν να αντιμετωπίσουν δεν τελειώνουν μόλις τυπωθεί το φύλλο. Σκέφτηκα ότι άξιζε να συνομιλήσω ξανά για τις ανάγκες ενός βιβλίου με τα κεντρικά πρόσωπα ορισμένων ρεπορτάζ που είχα κάνει μέσα στην πανδημία, να δω πώς προχώρησαν, να θέσω νέα ερωτήματα που δεν τους είχα απευθύνει προηγουμένως. Οι –πιο ολοκληρωμένες πλέον– μαρτυρίες τους αντανακλούν μια πρωτόγνωρα δύσκολη περίοδο από την οποία ακόμη δεν έχουμε πλήρως εξέλθει και θεώρησα ότι έπρεπε να σταθούν η μία δίπλα στην άλλη σε ένα βιβλίο, ως μια απόπειρα ιστορικής καταγραφής όσων βιώσαμε. Ως οι φωνές της πανδημίας που δεν πρέπει να σιγήσουν. Ενα βιβλίο ταξιδεύει διαφορετικά μέσα στον χρόνο.

– Εχεις μια μεγάλη σειρά από δημοσιογραφικές αποστολές και ρεπορτάζ τα τελευταία χρόνια. Επιλέγεις από όλο αυτό το υλικό τα οκτώ συγκεκριμένα θέματα και πρόσωπα. Γιατί αυτά; Ποιο είναι το στοιχείο που τα φέρνει κοντά, έτσι ώστε να αποτελούν μία ενότητα; Ήταν ο παράγοντας της πανδημίας και μόνον;

– Η πανδημία είναι το πιο βασικό, αλλά όχι το μοναδικό συνεκτικό στοιχείο των ιστοριών στους «Κυματοθραύστες». Τα βασικά πρόσωπα αυτού του βιβλίου είναι οι απροσδόκητοι πρωταγωνιστές όσων ζήσαμε, άνθρωποι τους οποίους υπό άλλες συνθήκες μπορεί να αγνοούσαμε ή να προσπερνούσαμε παρά τα όσα έχουν επιτύχει. Εδώ και χρόνια αντιμετώπιζαν άλλες δυσκολίες, τις διαχρονικές ελλείψεις του Εθνικού Συστήματος Υγείας, την ανεργία, ή την εργασιακή εξουθένωση, τη συρρίκνωση των προσδοκιών από την οικονομική κρίση, σε όλα αυτά προστέθηκε και ο ιός ως κοινός εχθρός. Κατάφεραν, όμως, όλοι να βρουν μέσα τους το σθένος για να προχωρήσουν.

– Πόσο δύσκολο αλλά και πόσο ερεθιστικό ήταν το ξανακοίταγμα του αρχικού υλικού σου και σε ποιο βαθμό το αρχικό, αμιγώς δημοσιογραφικό κομμάτι απέκτησε σταδιακά μιαν άλλη, πιο σύνθετη αφηγηματικά υπόσταση;

– Ήταν μια ενδιαφέρουσα πρόκληση. Επρεπε να συλλέξω επιπλέον υλικό και να το ταιριάξω με το αρχικό, αλλά και με ό,τι είχα αφήσει προηγουμένως αναξιοποίητο. Το στοίχημα ήταν αυτή η ανασύνθεση να αποκτήσει ροή. Στην εφημερίδα μαθαίνουμε να γράφουμε σε συγκεκριμένο κάθε φορά χώρο, υπάρχουν περιορισμοί στον αριθμό των λέξεων. Ένα βιβλίο έχει άλλες απαιτήσεις. Αφενός, πρέπει να δώσεις αφηγηματικές ανάσες, αφετέρου, δεν πρέπει να παρασυρθείς και να πλατειάσεις. Ίσως το πιο δύσκολο κομμάτι ήταν να βάλω και τον εαυτό μου μέσα στο κείμενο, να μιλήσω σε πρώτο πρόσωπο, να περιγράψω τις δικές μου κινήσεις ή ανησυχίες, κάτι που αποφεύγω όταν γράφω για την εφημερίδα. Στο βιβλίο,

όμως, αυτό το νέο στοιχείο λειτουργεί και ως μια ματιά στα παρασκήνια, δίνει στον αναγνώστη μια μικρή γεύση από τη διαδικασία σύνθεσης ενός ρεπορτάζ.

– Είχες κάποια πρότυπα ή παραδείγματα από παλαιότερους ρεπόρτερ-συγγραφείς όταν δούλευες το βιβλίο; Αν ναι, ποιους και γιατί τους συγκεκριμένους; Ρωτώ, διότι θυμάμαι τον Ρίτσαρντ Καπισίνσκι να επανέρχεται διαρκώς στα αρχικά του ρεπορτάζ για να τα εμπλουτίσει και να εμβαθύνει στα βιβλία που έγραφε βασισμένα σε αυτά.

– Είχα συγκλονιστεί από τη δουλειά της Σβετλάνα Αλεξίεβιτς για την τραγωδία του Τσερνόμπιλ, από το πώς προσέγγισε και ανέδειξε ατόφιες μαρτυρίες ενός τόσο τραυματικού γεγονότος. Παρακολουθούσα πιο στενά τον τελευταίο χρόνο τα ρεπορτάζ της βραβευμένης με Πούλιτζερ δημοσιογράφου και συγγραφέως Σέρι Φινκ, η οποία ειδικεύεται σε ιατρικά θέματα. Πάντοτε όμως εμπνέομαι από τα κείμενα του Νταν Μπάρι, ρεπόρτερ των New York Times, τον οποίο θεωρώ κορυφαίο εκπρόσωπο της αφηγηματικής δημοσιογραφίας. Κάθε ρεπορτάζ του είναι ένα μικρό έργο τέχνης.

«Στην εφημερίδα γράφουμε ένα θέμα, δημοσιεύεται και μετά αναζητούμε το επόμενο, ένα βιβλίο ταξιδεύει διαφορετικά μέσα στον χρόνο», λέει ο συντάκτης της «Κ» Γιάννης Παπαδόπουλος.

– Σε ποιο βαθμό σε απασχολούν η καθαρή έρευνα, η συγκέντρωση τεκμηρίων και η παράθεση γεγονότων με μια μέριμνα για την αφηγηματική ροή, σε ένα πιο αισθητικό πλέον επίπεδο;

– Η αφετηρία βρίσκεται στο ρεπορτάζ, στη δημοσιογραφική παρατήρηση, στη συλλογή στοιχείων και στις συνεντεύξεις. Πάνω σε όλα αυτά τα πραγματικά στοιχεία, όχι σε επινοήσεις ή μυθοπλασία, θα πατήσουν έπειτα η όποια περιγραφή, η παράθεση σκηνών και η αφηγηματική ροή. Θεωρώ ότι και σε ένα δημοσιογραφικό κείμενο ο τρόπος γραφής δεν είναι αμελητέος. Ένα δημοσιογραφικό κείμενο πρέπει να κρατάει το ενδιαφέρον του αναγνώστη από την αρχή μέχρι το τέλος.

– Τι μπορεί να μας διδάξει το βιβλίο σου μέσα από αυτές τις οκτώ ιστορίες των συγκεκριμένων προσώπων; Με ποιον τρόπο μπορεί ο αναγνώστης να βρει εδώ όλα όσα έμειναν απ' έξω από το αρχικό υλικό; Είναι, ας πούμε, μια χαρτογράφηση της ατμόσφαιρας της εποχής μας, κυρίως όσων ζήσαμε τον τελευταίο ενάμιση χρόνο;

– Οι κεντρικοί πρωταγωνιστές του βιβλίου δεν είναι μονοδιάστατοι χαρακτήρες, δεν παρουσιάζονται ως «ατσαλάκωτοι ήρωες». Προσπάθησα μέσα από νέες συνεντεύξεις μαζί τους να μάθω περισσότερα για το παρελθόν τους, τους φόβους και τα διλήμματά τους, ώστε να δώσω στο βιβλίο μια όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωμένη εικόνα για τα κίνητρα και τις επιλογές τους. Ο αναγνώστης μπορεί να ταυτιστεί με κάποια σημεία των ιστοριών τους και να εμπνευστεί από άλλα. Εγώ αναρωτήθηκα εάν υπό τις ίδιες συνθήκες θα είχα τη δική τους αντοχή. Το βασικό μήνυμα είναι ότι όλοι τους στάθηκαν όρθιοι παρά τις αντιξοότητες και το πέπλο του θανάτου που απλώθηκε γύρω μας στη χρονιά της πανδημίας.

– Μπορούμε να ελπίζουμε σε ένα ανάλογο βιβλίο στο μέλλον από σένα; Είναι κάτι που σε απασχολεί ώστε να έχει συνέχεια;

– Με τον ρυθμό της δικής μας δουλειάς, δεν είναι ό,τι πιο εύκολο. Το σκέφτομαι όμως, θα το ήθελα πολύ.